

**MINISTERUL AFACERILOR INTERNE
Academia de poliție „Alexandru Ioan Cuza”**

TEZĂ DE DOCTORAT

**STATUTUL PROFESIONAL AL
JURNALISTULUI**

- *REZUMAT* -

CONDUCĂTOR DE DOCTORAT:
Prof. univ. dr. ȚICLEA ALEXANDRU

DOCTORAND:
FRÂNCU EMILIAN VALENTIN

**Teză elaborată în vederea obținerii titlului de DOCTOR
în „DREPT”**

**București
2017**

CUPRINS

ARGUMENT	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
1. MOTIVAȚIA ALEGERII TEMEI ȘI ACTUALITATEA ACESTEIA	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
2. OBIECTIVELE CERCETĂRII	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
3. METODOLOGIA FOLOSITĂ ÎN STUDIAREA TEMEI ȘI ELABORAREA LUCRĂRII	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
4. REZULTATELE CERCETĂRII	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
5. VALORIFICAREA REZULTATELOR CERCETĂRII	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.

CAPITOLUL I. PROFESIA DE JURNALIST **ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.**

1. CLARIFICĂRI CONCEPTUALE	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
1.1. NOȚIUNILE DE JURNALIST ȘI MASS-MEDIA	Error! Bookmark not defined.
1.2. NOȚIUNEA DE STATUT PROFESIONAL	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
2. DOBÂNDIREA CALITĂȚII DE JURNALIST	Error! Bookmark not defined.
3. PREGĂTIREA PROFESIONALĂ A JURNALIȘTILOR	Error! Bookmark not defined.
4. JURNALISMUL - PROFESIE DISTINCTĂ	Error! Bookmark not defined.
5. FORME DE EXERCITARE A PROFESIEI	Error! Bookmark not defined.
5.1. JURNALISTUL ANGAJAT CU CONTRACT DE MUNCĂ	Error! Bookmark not defined.
5.1.1. NOȚIUNEA, ELEMENTELE ȘI TRĂSĂTURILE SPECIFICE CONTRACTULUI INDIVIDUAL DE MUNCĂ AL JURNALISTULUI	Error! Bookmark not defined.
5.1.2. CLAUCHE SPECIALE CARE SE REGĂSESC ÎN CONȚINUTUL CONTRACTULUI INDIVIDUAL DE MUNCĂ AL JURNALISTULUI	Error! Bookmark not defined.
5.1.2.1. Clauza de conștiință	Error! Bookmark not defined.
5.1.2.2. Clauza de neconcurență	Error! Bookmark not defined.
5.1.2.3. Clauza de confidențialitate	Error! Bookmark not defined.
5.1.2.4. Clauza de mobilitate	Error! Bookmark not defined.
5.1.3. CONTRACTUL DE MUNCĂ LA DOMICILIU, POSIBILITATE DE EXERCITARE A RAPORTULUI DE MUNCĂ AL JURNALISTULUI	Error! Bookmark not defined.
5.2. JURNALISTUL LIBER - PROFESIONIST	Error! Bookmark not defined.

CAPITOLUL II. DREPTURILE ȘI OBLIGAȚIILE

JURNALISTULUI	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
1. DREPTURILE JURNALISTULUI	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
1.1. CONSIDERAȚII GENERALE	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.

1.2. LIBERTATEA DE EXPRIMARE ȘI DE INFORMARE **ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.**

1.3. DREPTUL JURNALISTULUI DE A NU DEZVĂLUI SURSELE DE
INFORMARE **ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.**

1.4. ALTE DREPTURI PREVĂZUTE ÎN LEGISLAȚIE **ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.**

2. OBLIGAȚIILE JURNALISTULUI **ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.**

2.1. PRINCIPII CARE STAU LA BAZA DEONTOLOGIEI **ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.**

2.2. OBLIGAȚIA JURNALIȘTILOR DE A PROTEJA VIAȚA PRIVATĂ A
PERSOANELOR **ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.**

2.3. REGULI ÎNSCRISE ÎN CODUL DEONTOLOGIC AL JURNALISTULUI **ERROR!
BOOKMARK NOT DEFINED.**

2.4. ALTE OBLIGAȚII PREVĂZUTE ÎN LEGISLAȚIA DIN ROMÂNIA **ERROR! BOOKMARK
NOT DEFINED.**

**CAPITOLUL III. RĂSPUNDEREA JURIDICĂ A
JURNALISTULUI** **ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.**

1. CONSIDERAȚII INTRODUCȚIVE **ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.**

2. RĂSPUNDEREA DISCIPLINARĂ A JURNALISTULUI **ERROR! BOOKMARK NOT
DEFINED.**

3. RĂSPUNDEREA PENTRU DAUNE A JURNALISTULUI **ERROR! BOOKMARK NOT
DEFINED.**

3.1. RĂSPUNDEREA CIVILĂ DELICTUALĂ **ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.**

3.2. RĂSPUNDEREA PATRIMONIALĂ **ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.**

4. RĂSPUNDEREA PENALĂ A JURNALISTULUI **ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.**

CAPITOLUL IV. ORGANIZAREA PROFESIEI **ERROR! BOOKMARK
NOT DEFINED.**

1. INSTITUȚIILE DE PRESĂ **ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.**

2. CATEGORII DE ACTIVITĂȚI REALIZATE DE
JURNALIȘTI ÎN MASS-MEDIA **ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.**

3. FORME DE ASOCIERE ALE JURNALIȘTILOR **ERROR! BOOKMARK NOT
DEFINED.**

4. NECESITATEA REGLEMENTĂRII UNUI STATUT PROFESIONAL **ERROR!
BOOKMARK NOT DEFINED.**

**CAPITOLUL V. STATUTUL PROFESIONAL AL JURNALISTULUI
ÎN DREPTUL COMPARAT**

1. CONSIDERAȚII GENERALE	Error! Bookmark not defined.
2. STATUTUL PROFESIONAL AL JURNALISTULUI ÎN DIFERITE ȚĂRI	Error! Bookmark not defined.
2.1. STATUTUL JURNALISTULUI ÎN FRANȚA	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
2.2. STATUTUL JURNALISTULUI ÎN STATELE UNITE ALE AMERICII	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
2.3. STATUTUL JURNALISTULUI ÎN MAREA BRITANIE	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
2.4. STATUTUL JURNALISTULUI ÎN ITALIA	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
2.5. STATUTUL JURNALISTULUI ÎN ALTE ȚĂRI	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
CAPITOLUL VI. CONCLUZII ȘI PROPUNERI DE LEGE FERENDA	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
1. CONCLUZII	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
2. PROPUNERI DE LEGE FERENDA	27
BIBLIOGRAFIE	36

REZUMAT

Lucrarea STATUTUL PROFESIONAL AL JURNALISTULUI reprezintă rezultatul muncii de cercetare desfășurate pe parcursul a 7 ani și cuprinde, în sprijinul acurateții ei, pe lângă idei fundamentale legate de DREPTUL MUNCII, numeroase abordări cu pronunțat caracter practic, desprinse din activitatea de jurnalist desfășurată în cei aproape 27 ani scurși de la Revoluție. Consider că este un demers curajos, care acoperă un domeniu sensibil și mai puțin studiat până acum.

În luna martie a anului 1990, la redacția publicației *Reporter* din centrul orașului Râmnicu Vâlcea,¹ am cunoscut-o pe „regina șahului românesc“, Elisabeta Polihroniade. Marea maestră internațională ne-a întrebat atunci de ce, dacă tot eram pionieri ai presei scrise naționale, nu ne

¹ Împreună cu Alex Parolea Moga și William Cosmescu înființasem, la 13 ianuarie 1990, primul săptămânal cu capital privat din România – „Reporter“, care a rezistat pe piața media 5 ani.

gândim să înființăm și un post Tv. local. Acest îndemn ne-a ambiționat și, în două luni, am finalizat un emițător de 5 Wați, realizat artizanal². Așa s-a putut efectua, la 12 mai 1990, prima transmisie a unui semnal de televiziune în județul Vâlcea. Imaginile recepționate în tot orașul, pe ecranele televizoarelor unor prieteni anunțați din vreme, au creat tuturor o stare de mare bucurie, firească oricărui început. Erau imagini de pe o casetă video și poate, nu întâmplător, filmul ales să intre din nou în „istorie“ s-a numit „Quo Vadis ?“.³ Deoarece în anul 1990 nu exista un cadru legal pentru a se înființa o societate de radiodifuziune locală, am continuat să activez ca jurnalist doar în presa scrisă și să aștept anul 1993, pentru a primi o licență audiovizuală oficială de la C.N.A. pentru posturile de radio și televiziune „Vâlcea 1“. Așa am ajuns să cunosc tainele jurnalismului și, timp de aproape 27 de ani, să fiu parte activă la dezvoltarea presei locale din România.

Lipsa unui statut al profesiei s-a resimțit și atunci, la începuturi, și se face simțită și acum, pentru că jurnaliștii încă întâmpină greutăți mari în raport cu autoritățile, legate de garantarea unor drepturi fundamentale și asigurarea unui trai decent.

Acest lucru m-a determinat să abordez o temă controversată și delicată, aceea de a creiona un posibil statut profesional al jurnalistului român. Sper ca această cercetare să fie utilă nu numai juriștilor care doresc să aprofundeze legislația din domeniul presei și să cunoască mai multe lucruri despre statutul jurnaliștilor, dar și truiditorilor din mass-media ce așteaptă o recunoaștere mai puternică a profesiei lor.

Proiectul inițial de structurare a tezei de doctorat a fost îmbunătățit continuu, pe măsura parcurgerii etapelor de documentare și de analiză a conținutului temei abordate.

² Emițătorul Tv a fost construit cu piese electronice-inclusiv tuburi-aduse din Germania sau Italia și asamblate cu ajutorul inginerului electronist Marian Lungu (amândoi eram absolvenți ai Facultății de Electronică și Telecomunicații din București, el specializându-se apoi în televiziunea prin cablu, iar eu în cea cu emisie terestră)

³ Ion Măldărescu, Emilian Valentin Frâncu, *Râmnicu Vâlcea-Mică Enciclopedie*, vol. III, Editura Anton Pann, Râmnicu Vâlcea, 2002, p. 194-195.

Cercetarea științifică propriu-zisă are la bază o bogată *documentare bibliografică* (sunt peste 800 de titluri la diverse surse evidențiate, din aproape 190 de lucrări distincte) destinată să asigure cunoașterea realizărilor științifice ale autorilor din țară și din străinătate, cu privire la tema studiată.

Este locul aici să evidențiez anumiți autori care mi-au fost de mare ajutor, prin lucrările lor, în finalizarea tematicii legată de jurnalism, a cercetării: Mihai Coman, Luminița Roșca, Sorin Preda, Daniela Zeca Buzura, Emanoil Popescu, Miruna Runcan, dintre autorii români, și Francis Balle, Pierre Bourdieu, Philippe Breton, Jean – Marie Charon, Patrice Flichy, David Randal, Peter Gross, Denis Mc Quail, Remy Riffel sau David Weaver – dintre autorii străini. În conturarea cadrului juridic legat de studierea elementelor care stau la baza propunerii unor idei privind conținutul statutului profesional al jurnalistului, de mare ajutor mi-au fost lucrările unor autori români de mare notorietate: Sanda Ghimpu, Alexandru Țiclea, Gabriel Boroș, Gheorghe Beleiu, Ion Dogaru, Ion Traian Ștefănescu, Carmen Monica Cercelescu, Cristian Florin Popescu, Constantin Mitrache, Nicolae Popa, Ion Craiovan, Alexandru Athanasiu etc.

Am folosit, în exemplele prezentate și în formulările unor propuneri din statut, opinii culese din Rapoartele CNA, Active Watch sau din arhiva Senatului României. Au fost studiate de asemenea decizii ale Curții Constituționale a României și ale Curții Europene a Drepturilor Omului (CEDO).

Documentarea a constat într-o activitate complexă, materializată în selectarea surselor și aprofundarea cunoștințelor necesare întocmirii lucrării, avându-se în vedere volumul foarte mare al acestora și diferitele forme de exprimare (tratate, manuale, monografii, studii, articole publicate în mass-media ori în reviste de specialitate sau în volumele unor manifestări științifice, convenții sau documente internaționale și reglementări interne specifice, internet etc.), fiind necesară o analiză riguroasă a acestor materiale

în vederea excluderii datelor mai puțin argumentate, sau care nu mai sunt de actualitate.

O parte din aspectele cuprinse în lucrare au mai fost abordate de renumiți specialiști ai dreptului sau de autori ai unor manuale de jurnalism, însă această teză de doctorat sintetizează, într-o viziune nouă, subiectul tratat, care este actualizat și privit ca un întreg.

Pe parcursul cercetării problematicii legate de *statutul profesional al jurnalistului* am întâlnit numeroase surse noi pe care nu le avusesem în vedere la stabilirea obiectivelor de etapă. Puține au fost însă cele care s-au ocupat de stabilirea concretă a întinderii conceptului de statut al profesiei, cele mai multe axându-se doar pe probleme de deontologie sau practică profesională.

Cercetarea a avut în vedere principiile care stau la baza activității jurnaliștilor, condițiile necesare dobândirii calității de jurnalist, asigurarea libertății de informare și de exprimare, organizarea structurilor profesionale și sindicale, relațiile juridice cu colegii, cu alte instituții și cu publicul, destinatarul produselor jurnalistice realizate, formele și modalitățile de exercitare a profesiei, pregătirea și perfecționarea profesională, drepturile și obligațiile jurnalistului cu referire la libertăți și deontologie, răspunderea pentru încălcarea diverselor obligații profesionale, analiza unor modele privind evoluția statutului profesional și juridic al jurnalistului în lume etc.

Lucrarea este structurată în 5 capitole, precedate de **Argument** și se încheie cu prezentarea de **Concluzii** și **Propuneri de lege ferenda** (*grupate într-un capitol concluziv, capitolul al șaselea*)

În primul capitol intitulat **PROFESIA DE JURNALIST** am prezentat concepte care definesc tematica aleasă: jurnalist, jurnalism, profesii liberale, informație, mass-media, statut profesional, accesarea în profesie, perfecționare profesională și modalități de exercitare a profesiei.

În subcapitolul **Clarificări conceptuale** am adus în discuție diverse opinii privind cele mai importante noțiuni legate de problematica media. Am insistat pe

definiția dată în dreptul muncii francez *jurnalistului profesionist* pentru a putea sublinia diferența între statutul de profesionist și cel de simplu comunicator.

Mi-am exprimat opinia că jurnalistul nu este doar un funcționar care consemnează evenimentele, ci este un creator implicat și responsabil de modul cum își prezintă materialul jurnalistic. Am subliniat și ideea că nu cine ești te face jurnalist profesionist, ci ceea ce faci.

Legat de noțiunea de *mass-media*, lucrarea aduce elemente noi privind originea și înțelesul termenului, lărgindu-i sfera de cuprindere de la definiția clasică, „totalitatea mijloacelor de comunicare“ la cel de „sistem de informare“, care cuprinde și ultimele tendințe de globalizare ale domeniului, datorită cyberspațiului, cu implicații în definirea statutului jurnalistului.

Tot în acest prim subcapitol, prezint elementele care conturează noțiunea de *statut profesional*, lărgindu-i sfera la domeniul jurnalistic. Am arătat cum se dobândește *calitatea de jurnalist* dar și cum se pierde. Dobândirea calității de jurnalist se realizează *formal* prin publicarea pentru o unitate media a unor produse de presă și primirea unei LEGITIMAȚII, care atestă apartenența la redacția sau la structura media care a eliberat-o. Mi-am exprimat opinia că acest lucru nu este suficient pentru definirea unei persoane ca jurnalist profesionist și de aceea am făcut aici o propunere de dezvoltare a statutului profesional în jurul ideii de CARTE DE PRESĂ care, introdusă și în România, ar permite acreditarea în profesie, fiind gândită nu ca o simplă legitimație, ci ca un element oficial de atestare a apartenenței la o structură de profesioniști, ca un însemn care să adauge nuanțe de respect, seriozitate și responsabilitate oricărui demers publicistic pe care îl fac.

Propun în consecință și înființarea *cabinetelor de jurnaliști* ca modalitate de exercitare concretă a profesiei. Ar reprezenta o alternativă importantă la activitatea jurnalistului angajat pe bază de contract de muncă la o unitate media, forma cea mai des folosită astăzi în presa din România, și ar fi de luat în calcul mai ales în cazul jurnaliștilor independenți (aducându-le un element suplimentar de recunoaștere și respect profesional). În afară de

acreditarea profesională, modalitatea de exercitare a profesiei și în cabinete profesionale (similară modului cum își pot medicii practica profesia), ar reprezenta elemente fundamentale în profesionalizarea activităților jurnalistice.

Am arătat că jurnalismul este o profesie *distinctă* și nu o simplă ocupație sau meserie, ceea ce implică avantaje și dezavantaje fiscale, de organizare dar și de statut. A fost subliniată posibila apartenență a jurnalismului la profesiile liberale, dar a fost necesar să arăt că actualul Cod fiscal nu-i recunoaște jurnalismului statutul de profesie liberală distinctă, neavând încă un statut unanim acceptat și promovat prin lege. Am prezentat și faptul că nu este o identitate între noțiunile de profesii *independente*, profesii *reglementate* și profesii *liberale*.

Formarea profesională a jurnalistului a presupus perfecționarea continuă, sistematică, a acestuia, în sensul dobândirii de noi cunoștințe, odată cu progresul societății. Am arătat că există un interes crescând pentru angajarea unor absolvenți ai facultăților de specialitate sau a unor ziaști cu mare experiență și am făcut o analiză a situației celor care încheie cursuri de pregătire profesională plătite de unitatea media. Transpare aici o idee de lege ferenda prin acordarea de avantaje fiscale acelor firme de presă care susțin, cu bursă, pe durata studiilor, studenți (în cazul nostru, de la facultăți cu profil jurnalistic).

În subcapitolul **Forme de exercitare a profesiei** am prezentat cele două tipuri de situații în care se găsește jurnalistul. Pe de o parte el poate să fie angajat prin contract de muncă la o unitate de presă (societate, instituție) și, pe de altă parte, poate să practice activitatea în calitate de liber-profesionist.

Referitor la contractul individual de muncă încheiat de jurnaliști, am prezentat, pe scurt, elementele și trăsăturile acestuia, oprindu-mă la problemele legate de încheierea contractului (consimțământ, examen medical, condiții de studii și vechime etc). Am insistat asupra clauzelor speciale care se pot regăsi în contractele încheiate de jurnaliști, subliniind faptul că introducerea *clauzei de conștiință* îl poate apăra pe jurnalist atunci când are rezerve în executarea unor

sarcini primite, iar *clauza de neconcurență* este una reciprocă și leagă ambele părți ale contractului. Am făcut referiri și la *clauza de mobilitate*, adesea incidentă muncii de jurnalist, dar am făcut trimiteri și la alte clauze ce pot fi introduse în contractul individual de muncă: clauza de stabilitate (care reprezintă o garanție suplimentară față de lege), de prelungire, de risc și de obiectiv.

În finalul prezentării contractului individual de muncă încheiat de jurnaliști, am analizat pe larg o situație destul de des întâlnită în relația de muncă a ziaristului și anume *telemunca* (atunci când salariatul ce are contract de muncă la domiciliu își desfășoară munca prin mijloace informatice) și am precizat că este o mare șansă pentru jurnaliștii cu dizabilități locomotorii.

Referitor la *liber-profesioniști*, am trecut în revistă modalitățile prin care jurnalistul își desfășoară activitatea pe baza unor convenții civile, în baza cesiunii dreptului de autor, în calitate de persoană fizică autorizată sau ca titular al unor întreprinderi individuale sau familiale. Specificul acestui tip de relație contractuală este acela că jurnalistul este propriul său „angajator“ și am recomandat, și în acest subcapitol, să se analizeze dacă munca în cabinete jurnalistice (similară medicilor sau avocaților) nu ar aduce un plus de clarificare în statuarea profesiei. Am făcut și o paralelă între diversele forme de practicare a profesiei în calitate de jurnalist independent (din punct de vedere juridic, fiscal, ca mod de operare contabilă, ca tip de activitate).

Am încheiat acest capitol arătând că Legea nr. 83/2016 recunoaște jurnaliștilor statutul de creatori, ceea ce îi onorează și va ușura, probabil, în viitor, obținerea acceptului breslei pentru promovarea unui statut al profesiei.

În capitolul al doilea, intitulat **DREPTURILE ȘI OBLIGAȚIILE JURNALISTULUI**, prezint principiile fundamentale, pe care breasla le are în vedere în activitatea sa. În cele două subcapitole ce alcătuiesc această parte a lucrării am trecut în revistă atât drepturile pe care jurnaliștii le-au câștigat în timp dar și obligațiile pe care aceștia trebuie să le respecte. Multe idei au fost preluate și dezvoltate din prevederile generale, stipulate în Codul muncii, legate de drepturi și

obligății, dar am insistat și pe elementele specifice activității jurnalistului (antiteza între libertatea de exprimare și deontologia profesiei).

Pornind de la ideea că orice reglementare legată de statutul unei profesii trebuie să se bazeze pe principiile care guvernează activitatea respectivă, am trecut în revistă, la început, izvoarele care acoperă domeniul jurnalismului.

Pentru ca un jurnalist să-și exercite profesia liber, fără constrângeri, el are nevoie de a i se asigura *dreptul la liberă exprimare și informare*, subiect tratat pe larg la începutul subcapitolului **Drepturile jurnalistului**, după ce am făcut câteva **consideratii generale** despre principiile care stau la baza alcătuirii unui statut al profesiei (cu libertăți și norme deontologice) și care călăuzesc activitatea jurnaliștilor. Toată evoluția de până acum a jurnalismului a stat sub semnul unei lupte permanente dusă pentru respectarea libertății presei, pentru că, autoritățile publice, în orice stat sau perioadă de timp, au încercat să restrângă aceste drepturi și libertăți. S-au prezentat și câteva exemple de jurisprudență a CEDO, pentru a arăta felul în care este protejat jurnalistul în ceea ce privește dreptul său de a se exprima liber și de a avea acces neîngrădit la sursele de informare.

În același timp, am analizat și limitările impuse acestor drepturi, prevăzute de lege și de documentele internaționale unanim recunoscute (protejarea vieții particulare și propria imagine a persoanelor, siguranța națională etc.). Pentru a se găsi, în viitor, un echilibru în acest domeniu extrem de sensibil, am prezentat câteva exemple din jurisprudența națională privind cazuri de încălcare a acestor principii (în special în procese legate de lezarea drepturilor nepatrimoniale ale persoanelor). Un spațiu distinct am rezervat unor forme de îngrădire a libertății presei, direct (prin amenințări, agresiuni) dar și prin forme mai subtile (presiuni politice, economice, administrative), toate fiind exemplificate prin exemple concrete. Am analizat și dreptul jurnaliștilor de a nu avea îngrădiri ale libertății de exprimare prin **cenzură** și am prezentat exemple în acest sens. În același registru am introdus, aducând în discuție opinii diverse, noțiunea de „cenzură prealabilă“.

În ultimii ani, deși situația privind libertatea de acțiune a jurnaliștilor, pare că s-a ameliorat în România, au existat în continuare cazuri (am prezentat câteva) când jurnaliștii au fost agresați fizic. De aceea, am făcut o propunere *de lege ferenda* ca actele de violență fizică făcute împotriva jurnaliștilor (având însemne ale profesiei vizibile și aflați în exercitarea atribuțiilor de servicii), să fie tratate în mod similar cu cele prevăzute la art. 257, alin. (1) și (2) C. pen. (ultraj).

În alt subcapitol, ***Dreptul jurnaliștilor de a nu dezvălui sursele de informare*** am susținut că trebuie întărite prevederile legale care să sprijine dreptul celor care lucrează în media de a nu dezvălui sursele de informare, prin transpunerea Recomandării nr. R (2000) 7 a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei într-o lege. Acest lucru ar fi, probabil, mai lesne de realizat prin introducerea ideii într-un statut al profesiei sau ca propunere de lege ferenda - printr-o prevedere specială, așa încât să le fie acordat un drept similar celui existent la medici sau avocați. Și la noi domeniul legislativ este lacunar în ceea ce privește statuarea unor prevederi legate de protejarea surselor, lăsându-se loc la interpretări.

Am prezentat și **alte drepturi ale jurnaliștilor prevăzute în legislație**, unele preluate din Codul muncii.

Legea nr. 504/2002 reglementează sumar *protecția jurnaliștilor din audiovizual* împotriva presiunilor ori amenințărilor de natură a împiedica ori a restrânge libera exercitare a profesiei. Din păcate, nu sunt prevederi concrete privind refuzul acordării ajutorului cerut, iar presa scrisă nu beneficiază de protecție, printr-un statut legiferat.

În viitorul Statut este, cred, important să se introducă o prevedere similară pentru toată presa, cu responsabilități pentru structurile care asigură ordinea publică de a proteja ziaristii în misiune și aparatura acestora (cu sancțiuni clare în caz de neacordare de protecție la cerere).

Tot legat de dreptul la liberă exprimare, apare și dreptul jurnalistului la critică. El nu este stipulat expres, dar rezultă implicit din dispozițiile constituționale.

Inițiativa Președinției României, prin care presa a fost inclusă în Strategia Națională de Apărare a Țării printre *vulnerabilitățile la adresa siguranței naționale*, a stârnit un val de proteste din partea jurnaliștilor și a multor organizații ale societății civile, arătându-se că acest lucru constituie o amenințare severă la adresa *dreptului la liberă exprimare*, permițând să se promoveze, bazate pe această caracterizare, inițiative legislative menite să împiedice orice analiză critică la adresa instituțiilor statului.

În ceea ce privește respectarea drepturilor jurnaliștilor, România apare în raportul Freedom House despre libertatea presei, realizat în anul 2017 (pentru anul 2016), pe un deloc onorant loc 73 din 199 de țări analizate.

Subcapitolul **Obligațiile jurnalistului** tratează, pe larg, pe lângă îndatoririle generale prevăzute în Codul muncii și pe cele rezultate din respectarea obligațiilor rezultate din deontologia profesiei. În toate statutele profesionale, regulile înscrise în Codurile deontologice din țările respective, sunt obligații morale foarte importante, pentru ca jurnaliștii să poată să fie respectați și să-și îndeplinească misiunea socială și civică.

Principiile care stau la baza deontologiei jurnaliștilor sunt prezentate pe larg la începutul subcapitolului. Plecându-se de la cele generale (calea de mijloc aristotelică, iubirea aproapelui etc.), și trecând prin categoriile de obligații care pot influența conduita etică a jurnalistului (față de sine, față de destinatarul informației, față de angajator, față de colegi și față de societate) am arătat că profesionistul media trebuie să fie un model etic în calitatea sa de formator de opinii. La cele 14 principii generale descrise în lucrare, am adăugat *principiul obiectivității*, ca o garanție a neutralității jurnalistului. Se susține ideea că jurnalistul nu poate supraviețui fără etică, el pierzându-și atunci cel mai important atu: credibilitatea.

Am analizat, în continuare, ***Obligația jurnaliștilor de a proteja viața privată a oamenilor***, echilibrul care trebuie să se facă între interesul public și cel privat, între valoarea publică a informației și influența ei asupra vieții intime a persoanei (aceasta constituind o valoare pe care jurnalistul ar trebui s-o protejeze și să o prețuiască cel mai mult într-o societate civilizată). Sunt enumerate și prezentate câteva din modalitățile prin care presa poate aduce atingere vieții private: publicarea de fapte jenante, intruziunea în viața privată a persoanei și a familiei sale, expunerea numelui și a imaginii fără acordul persoanei, punerea persoanei într-o lumină falsă.

Codul Deontologic Unic al Jurnalistului, adoptat la Convenția Organizațiilor de Media din 23-24 octombrie 2009, este prezentat în partea finală a subcapitolului. Regulile etice prevăzute de acesta au fost agreate de majoritatea jurnaliștilor și au fost preluate integral sau parțial de statutele sectoriale ale fiecărei organizații reprezentative. Propun, de aceea, ca în viitorul statut al jurnalistului, aprobat prin lege, să se preia, ca parte distinctă, acest Cod, integral.

În ultima parte (subcapitolul ***Alte obligații prevăzute de legislația din România***), arăt faptul că, în general, obligațiile și drepturile salariaților sunt reglementate de Codul muncii dar pot să apară și prevederi speciale exprimate în statutele profesionale. O obligație importantă care rezultă din contractul individual de muncă al jurnalistului este cea de fidelitate, prin care acesta trebuie să se abțină, pe toată durata contractului, de a săvârși acțiuni care ar putea dăuna intereselor angajatorului (fie prin concurență, fie prin lipsă de discreție privind informațiile confidențiale care-l privesc pe angajator).

De asemenea, am prezentat câteva obligații precizate în contractul colectiv de muncă la nivel de sector de activitate precum și în regulamentele interne. Totodată, analizez și obligația jurnaliștilor, în special din instituțiile publice de presă, de a evita *conflictul de interese*, care le poate influența negativ activitatea. În context, am făcut referiri și la instituția ombudsmanului, organism de mediere, în special în probleme etice, de la Societatea Română de Televiziune.

În capitolul al treilea, **RĂSPUNDEREA JURIDICĂ A JURNALISTULUI**, trec în revistă modalitățile prin care anumite fapte ale jurnaliștilor sunt sancționate. Mai întâi fac trimitere la ideea de responsabilitate socială arătând că fiecare om, inclusiv jurnalistul, trebuie să-și asume consecințele faptelor sale. Sancțiunea juridică apare ca o premiză a instituției răspunderii juridice deoarece ea are ca temei încălcarea normelor de drept. Se pot distinge mai multe forme ale răspunderii juridice în funcție de factori interdependenți: valorile sociale lezate, tipul de normă juridică a cărei dispoziție a fost încălcată, gradul de pericol social al faptei ilicite. Subcapitolul *Răspunderea disciplinară a jurnalistului* tratează o răspundere specifică dreptului muncii, ea referindu-se exclusiv la salariați. Ea nu operează și în cazul jurnaliștilor care prestează o muncă în temeiul unor contracte civile, comerciale, sau pe bază de voluntariat. În aceste cazuri nemulțumirea conducătorului instituției de presă se poate manifesta prin întreruperea contractului, conform clauzelor prevăzute în acestea.

Abaterea disciplinară reprezintă unicul temei al declanșării răspunderii disciplinare. Dacă prin fapta sa, jurnalistul salariat săvârșește și o acțiune ilicită, răspunderea disciplinară poate să fie cumulată cu cea penală, cu cea contravențională sau cu cea patrimonială. Abaterile disciplinare săvârșite de jurnalist sunt cele generale, prevăzute în articolul 248 alin. 1 din Codul muncii: avertismentul scris, retrogradarea, reducerea salariului de bază și/sau a indemnizației de conducere, desfacerea disciplinară a contractului individual de muncă și pot să fie dispuse de consiliul director al întreprinderii de presă, de director, redactorul șef, secretarul general de redacție, șefii de departamente etc., în funcție de prevederile statutului intern. Am prezentat și faptul că adesea, în presă, angajatorul folosește și o sancțiune morală specifică și anume aceea de a schimba domeniile de știri pe care jurnalistul angajat ar trebui să le acopere, dacă acesta nu a manifestat interesul cerut în valorificarea informațiilor culese.

În subcapitolul **Răspunderea pentru daune a jurnalistului** sunt prezentate cele două forme prin care jurnalistul poate fi tras la răspundere când activitatea sa produce daune (patrimoniale și nepatrimoniale). Când jurnalistul activează ca

independent, în cazul lui se aplică prevederile Codului civil pentru daunele provocate. Când lucrează ca salariat avem de-a face cu răspundere patrimonială.

Referitor la *Răspunderea civilă delictuală a jurnalistului* prezint situațiile, relativ des întâlnite, în care, datorită activității sale, jurnalistul afectează dreptul la propria imagine a unor cetățeni sau le lezează intimitatea. Apar conflicte între dreptul la liberă exprimare, stipulat în Codul civil și restrângerile, prezentate în același Cod, privind neafectarea dreptului la viață privată, la demnitate și la propria imagine (art.70 – art.74). Procesele legate, în trecut, de insultă și calomnie, care erau incriminate prin Codul penal, sunt astăzi judecate pe baza Codului civil. În realitate, de cele mai multe ori, daunele produse de jurnalist sunt morale, intervenind ca urmare a atingerilor aduse imaginii unor persoane sau prestigiului acestora. Ca urmare a unor astfel de fapte se pot însă înregistra totuși și prejudicii în plan patrimonial. Am arătat că în cazul jurnaliștilor, factorii care contribuie la comiterea faptelor ilicite țin mai mult de nerespectarea regulilor și principiilor deontologice, de lipsa de profesionalism, de lipsa de bună credință, de dorința de a obține avantaje datorită poziției avantajoase a profesiei sau se datorează unor presiuni economice și imixtiunilor politice.

Un rol important în stabilirea răspunderii ziariștilor îl are buna lor credință sau lipsa acesteia în modul în care au acționat. Trebuie stabilit în ce măsură s-au efectuat de jurnalist cercetările necesare în vederea aflării adevărului cu ocazia scrierii articolelor sau realizării emisiunilor incriminate.

În activitatea sa, jurnalistul independent poate aduce, de asemenea, atingere dreptului de autor protejat prin Legea nr. 8/1996. Răspunderea delictuală a jurnalistului freelancer (independent), poate rezulta și din încălcarea regulilor privind publicitatea, reglementate prin Legea nr. 148/2000.

Aceeași răspundere delictuală cade în sarcina unei unități media dacă este chemată în judecată de persoana ale cărei drepturi nepatrimoniale au fost lezate prin presă. Dacă este găsită vinovată pentru fapta unui salariat al său, ea achită despăgubirea morală stabilită de instanță și apoi se îndreaptă în regres față de cel care a greșit, neîndeplinindu-și sarcinile de servicii.

Am prezentat detaliat două exemple recente din jurisprudența națională cu referiri și la practica CEDO, care ilustrează cele două situații: cazul în care vinovat a fost găsit jurnalistul independent și un caz când vinovăția a fost stabilită în sarcina unității mass-media.

În subcapitolul *Răspunderea patrimonială a jurnalistului* am arătat că, deși acest tip de răspundere este reglementată de Codul muncii, ea este totuși o formă a **răspunderii civile contractuale** (în vechiul Cod al muncii se folosea noțiunea de „răspundere materială“ care a fost înlocuită, fiind considerată o instituție proprie „dreptului socialist“). Numai că ea își are izvorul nu într-un contract civil, ca în cazul răspunderii civile contractuale, ci în contractul individual de muncă. Această împrejurare explică terminologia sa diferită.

Folosind echipamentele tehnice ale angajatorului (camere video, instalații și dispozitive de sonorizare, calculatoare, aparate de fotografiat etc.), jurnalistul poate să producă diferite prejudicii unității media unde activează. Răspunderea patrimonială are, de aceea, un specific propriu, care o individualizează. Ea reprezintă o formă distinctă de răspundere juridică, proprie jurnaliștilor salariați. Ceilalți răspund civil delictual.

Deoarece nu este reglementată o procedură specială sub aspectul termenelor în care trebuie constatată și recuperată paguba, se consideră ca valabile normele și principiile răspunderii civile. Acoperirea prejudiciilor se realizează prin rețineri din salariul jurnalistului, conform prevederii art. 273 din Codul muncii. Am făcut și o analiză a prescrierii acestei forme de răspundere (3 ani de la data producerii pagubei, conform Legii nr. 62/2011 a dialogului social, sau 3 ani de la data când titularul dreptului la acțiune a cunoscut existența pagubei, conform Codului civil sau Codului muncii).

În ultima parte a capitolului, **Răspunderea penală a jurnalistului**, prezint cea mai gravă formă a răspunderii juridice care este răspunderea penală. În cea mai mare parte din cazuri săvârșirea unei infracțiuni atrage din oficiu răspunderea penală a autorului, respectiv a participanților, însă există și infracțiuni mai puțin

grave în cazul cărora punerea în mișcare a acțiunii penale împotriva jurnaliștilor este condiționată de plângerea prealabilă a persoanei care se consideră vătămată.

Am prezentat atât infracțiunile prevăzute de Codul muncii legate direct sau indirect de activitatea media dar am făcut și o amplă prezentare a încercării de definire a delictului de presă precum și evoluția incriminării în codul penal a insultei și calomniei.

Jurnalistul poate să comită în activitatea sa și alte infracțiuni care au caracter penal prevăzute în diverse acte normative cum ar fi Legea nr. 8/1996 a dreptului de autor, precum și Legea 148/2000 a publicității. De asemenea arăt că în Codul penal a fost introdusă o nouă infracțiune care poate să fie făcută de jurnaliști: violarea vieții private. De asemenea în articolul 277 din Codul penal este prevăzută infracțiunea intitulată *compromiterea intereselor justiției*.

În finalul capitolului am prezentat câteva exemple în care jurnaliștii au fost condamnați penal pentru făptuirea unor infracțiuni, dar acestea nu au reprezentat decât excepții, marea majoritate a jurnaliștilor îndeplinindu-și menirea de a asigura o informare corectă a publicului, respectând principiile deontologiei profesiei.

În capitolul al patrulea, **ORGANIZAREA PROFESIEI**, prezint, pentru a putea să creionăm prevederi statutare comune pentru lumea atât de diversă a jurnaliștilor, elementele generale și specifice ale activității jurnaliștilor, strâns legate de modalitățile de practicare a profesiei, relația jurnalist-redacție sau unitate de presă, dar și problemele relaționării cu publicul și cu patronatele.

În primul subcapitol, **Instituțiile de presă**, prezint organizarea acestora, arătând că media realizează totuși o industrie, deși profesia jurnalistului este considerată una liberală, vocațională. Descriu aici succint factorii cu influență directă sau indirectă asupra rezultatelor activității jurnalistului: raportul între cerere și ofertă, libera inițiativă, concurența, coexistența formelor de proprietate și de desfășurare a activității. Concluzia rezultată a fost că orice instituție mass-media clasică cuprinde de obicei un departament jurnalistice (format din mai multe secții), un departament tehnic

și un department economic – marketing, iar în mediul on-line o persoană poate să țină locul unei instituții întregi.

În continuare, în subcapitolul **Categorii de activități realizate de jurnaliști în mass-media** am realizat o prezentare succintă, dar cred eu suficient de cuprinzătoare pentru tema propusă de noi, a activității jurnalistului din domeniile enunțate anterior, pentru a vedea cum se reflectă în statutul profesional fiecare tip de activitate. Despre jurnalistul din presa scrisă arăt că, datorită noilor tehnologii și concurenței cu audiovizualul și internetul, aceasta a trebuit să se adapteze, atât ca mod de organizare a profesiei, cât și ca adresabilitate, spre un public țintă nou, trecând la un jurnalism interpretativ și de investigație, care își fidelizează cititorii. Legat de statutul jurnalistului de radio am arătat că reportajul și interviul, tipice formei scrise, au trebuit ca să fie adaptate și modelate pentru un format specific, căutându-se a se îmbina jurnalul dinamic, cu muzica atractivă și cu inspirația crainicului. Jurnalismului Tv. i-am alocat un spațiu mai mare, subliniind caracteristici specifice: ritm alert, echilibru între imagine și sunet, jurnal de știri cu o durată de maxim 40 de minute, prezentat de crainici validați de audiență și reportaje alerte. Un rol important îl au aici realizatorii de talk-show-uri, care au devenit vedetele posturilor, în jurul acestor emisiuni gravitând celelalte programe. Aceștia au un statut aparte, fiind adesea titularii unor firme media care au contracte comerciale cu instituția de presă unde activează.

Jurnalismul on-line este o formă modernă de a practica profesia, îmbinând reguli și modalități din presa scrisă (textul folosit) și din cea audiovizuală (utilizarea fondului sonor și a imaginilor). Am insistat și pe prezentarea ultimelor modalități de expresie ale jurnaliștilor, făcând o analiză a fiecăreia și am arătat că revoluția on-line a propagat o idee falsă și primejdioasă: aceea că *informația este gratuită*. Am încercat în lucrare să arăt că, în realitate, ea este foarte scumpă iar cei care activează în media ar

trebui să devină conștienți de acest lucru și să se lupte pentru o recunoaștere publică, pe măsura efortului profesional depus.

În subcapitolul **Forme de asociere ale jurnaliștilor**, plecând de la premisa că, pentru a avea un statut, o profesie are nevoie de forme de organizare stabile și puternice, am prezentat evoluția în timp a structurilor asociative din domeniul presei, sindicale și profesionale, începând cu cele înființate la primul Congres al presei din România din anul 1871 (cu participarea a 13 ziariști importanți din epocă) și până la Societatea Ziariștilor din România – Federația Sindicatelor din Întreaga Presă (înființată la 25 ianuarie 1990 și transformată, la 25 ianuarie 2005, în Federația Română a Jurnaliștilor MediaSind). Toate au încercat să promoveze un statut al profesiei cât mai apropiat de cerințele breslei. Am arătat că, în prezent, există tendința de coagulare profesională a jurnaliștilor în Uniunea Ziariștilor Profesioniști, care a primit statut de uniune de creație (este și singura structură a jurnaliștilor recunoscută ca fiind de utilitate publică).

În ultimul subcapitol (**Necesitatea reglementării unui statut al jurnalistului**), am prezentat, la început, aspecte ale evoluției în timp a legislației legate de statutul jurnalistului în mass-media din România și *care susține structurarea unui statut profesional*. Am adus scurte exemplificări din acte normative mai vechi, de tipul *Legii asupra presei* (din anul 1862), unde se consacra pentru prima dată *statutul profesiei* sau din Legea nr. 3/1974 a presei, care definea jurnalistul profesionist și preciza că, pentru a fi încadrat ca ziarist, se cerea ca acesta să fie absolvent al Facultății de Ziaristică sau al altor instituții de învățământ superior. Lăsând la o parte încărcătura ideologică a legii se poate observa, studiind-o, că avea prevederi de interes privind statutul celor care activau în presă și asigura ziaristului numeroase drepturi, cursuri periodice de perfecționare gratuite și o protecție complexă din partea statului.

Am făcut și o scurtă trecere în revistă a unor legi apărute după Revoluție, care au reglementat domeniul media (în special audiovizualul), cu posibil impact

asupra statutului profesiei, pentru a putea vedea care este în acest moment situația legislației în domeniu.

S-a prezentat apoi, cu argumente, *necesitatea existenței unui statut profesional al jurnalistului în România*. Acest lucru a rezultat și din trecerea în revistă a încercărilor de promovare a unei legi a presei și a unui statut al profesiei unanim acceptat. Evoluția jurnalismului a fost marcată de o luptă continuă a ziariștilor pentru a-și organiza structuri reprezentative puternice, de a dobândi independență și credibilitate, pentru a-și câștiga drepturi – în special la liberă exprimare – dar mai ales pentru a-și construi un statut respectat în societate, care să înlăture presiunile politice și economice care i-ar putea menține dependența de factori externi profesiei. Am prezentat, de aceea, și o privire de ansamblu asupra opiniilor privind necesitatea existenței unui statut profesional al jurnalistului, dar și opinii contrare, inclusiv un proiect de „lege a presei“, promovat de mai multe organisme civice, care de fapt statuează interzicerea unor viitoare încercări de reglementare a domeniului.

În România, doar domeniul audiovizualului este acoperit, în mare parte, de reglementări. În presa scrisă și on-line, nefiind decât puține prevederi legale, și acelea dispersate în diverse acte normative, apare un dublu fenomen: jurnaliștii se apără cu greutate în fața unor abuzuri ale patronilor, nu beneficiază de protecție specială din partea autorităților pentru buna desfășurare a activității, cum ar fi de dorit, pe de-o parte, iar propriile greșeli etice sunt rar sancționate, chiar și atunci când abaterile de la deontologia profesională sunt grave. Concluzia cercetării este aceea că se impune elaborarea unui act normativ care să reglementeze întreg domeniul, chiar dacă sunt încă destule voci care se tem de schimbare.

Capitolul al V-lea, **STATUTUL PROFESIONAL AL JURNALISTULUI ÎN DREPTUL COMPARAT**, face o trecere în revistă a principalelor reglementări din diverse țări legate de statutul juridic și profesional al jurnalistului.

Am prezentat pe larg situația în mai multe țări europene (Franța, Marea Britanie, Italia) dar și din S.U.A.

În **Franța**, *Sindicatul Național al Jurnaliștilor Francezi* a redactat *Carta îndatoririlor profesionale ale jurnaliștilor*, document care stă la baza statutului profesional al jurnaliștilor din Franța, recunoscut de majoritatea celor care activează în branșă. În anul 1935, *Legea Brachard privind statutul profesiei* recunoaște jurnalistului dreptul de autor și protecția creației sale, clauza de conștiință, precum și o protecție suplimentară în caz de disponibilizare. Se menționează în lege că, pentru a beneficia de statutul social de jurnalist, trebuie să fii recunoscut ca profesionist, adică jurnalismul să fie activitatea principală, desfășurată regulat și care să asigure peste 50% din venituri.

De atunci, există în Franța și instituția *Cărții de Jurnalist Profesionist*, eliberată de *Comisia de Identitate a Jurnaliștilor Profioniști*. Aceasta se reînnoiește anual pe baza documentației depuse. Cartea de presă nu oferă doar avantaje de acces prioritar la informații sau la evenimente, ci marchează și începutul vechimii profesionale fiind, în același timp, un simbol al apartenenței la o profesie de elită, la prestigiul acesteia. Din 1974, au fost recunoscuți ca jurnaliști profesioniști și pigiștii (free lancerii) sau cei on-line (legea Crassard).

Reglementarea jurnalismului în **Statele Unite ale Americii** se bazează pe un ansamblu de statute și ordonanțe redactate de corpurile legiuitoare, Congres, de cele 50 de comisii legislative ale statelor etc.. Organizarea ziaristilor se face în forme sindicale dar și profesionale la nivelul fiecărui stat din Uniune, neexistând la nivel federal o lege a presei și nici un statut unanim acceptat al jurnaliștilor. În timp, au fost reacții puternice împotriva celor care doreau să reglementeze domeniul presei scrise în S.U.A., dar în audiovizual există norme unanim acceptate. De asemenea legislația dreptului de autor este foarte bine pusă la punct, protejând creativitatea. La nivel național, activează totuși *Societatea Jurnaliștilor Profioniști*, care coordonează activitatea unor structuri media similare, înființate în fiecare stat. Nefiind eliberate „cărți de presă“, fiecare redacție eliberează propria legitimație care are doar rol de identificare. Bloggerul nu este acceptat ca jurnalist în toate statele americane, iar acolo unde i se acordă acest statut, el trebuie să fie salariat în media recunoscute. În majoritatea statelor americane, este acceptat, ca

normă călăuzitoare în profesie, *Codul de etică* al Societății Jurnaliștilor Profesioniști.

În **Marea Britanie** nu există o singură „lege a presei”, activitățile referitoare la presă fiind reglementate de o serie de statute și regulamente, dar se fac trimiteri dese și la jurisprudență. Potrivit *Codului etic al jurnaliștilor (Carta Sindicatului Național al Jurnaliștilor din Marea Britanie)*, ratificat în anul 1997 de către *Comisia pentru plângeri împotriva presei*, toți jurnaliștii au datoria de a menține cel mai ridicat standard profesional și etic. Codul stabilește reguli pentru jurnaliști astfel încât să protejeze drepturile individului și dreptul publicului de a ști ce se întâmplă. Dintre toate țările cu presă de tradiție, doar Codul etic al jurnaliștilor din Marea Britanie definește sfera de întindere a “*interesului public*”. În practică, fiecare companie de presă adoptă un anumit stil de redactare a știrilor, care adesea este statuat sub forma unui “manual” care devine instrument de lucru pentru fiecare membru al echipei. Aceste manuale pot oferi jurnalistului îndrumare pe teme etice, în vreme ce autoreglementarea la nivelul instituției de media presupune crearea unui mecanism pentru a putea răspunde la plângerile publicului privind orice fel de încălcare a standardelor acceptate. Un astfel de exemplu este numirea unui *reprezentant al cititorilor* la unele ziare naționale, al cărui rol este să primească plângerile și să facă legătura dintre reclamanți și ziar.

A existat o preocupare constantă pentru formarea unor jurnaliști profesioniști (stimulându-se apariția în mediul privat a unor școli de jurnalism, încă de la începutul secolului XX) și, de aceea, acreditarea în profesie cade în responsabilitatea unui organism neutru, cu tradiție: *Comisia Regală a Presei*.

În **Italia** a fost creat *Ordinul Jurnaliștilor*, structură colegială, înființată cu scopul de a susține profesia de jurnalist. Jurnaliștii au obligația să se înscrie în Ordin iar numele lor apare într-un anuar public disponibil pe site-ul oficial. Pentru a fi admis în Ordin, jurnalistul trebuie să treacă un examen scris și oral. Sunt stabilite cinci categorii de membri: jurnaliștii profesioniști care exercită exclusiv această profesie, practicanții, freelancerii, cei care lucrează în agenții de presă și jurnaliștii străini.

În prezent, *Carta îndatoririlor jurnaliștilor* (Carta dei Doveri del Giornalista), adoptată de *Federația națională a presei italiene*, consacră mai multe *principii* care trebuie să stea la baza activităților jurnalistice.

Am făcut spre finalul analizei și scurte trimiteri la statutul profesional al jurnalistului în diverse țări ca **Germania Spania, Belgia, Elveția, Danemarca, Ungaria, Republica Moldova, Suedia, Canada, Australia, Polonia** etc. Am insistat mai mult pe descrierea codurilor etice din aceste țări, dar și pe modul de organizare al jurnaliștilor, pentru a putea să preluăm exemplele importante în sugestiile de alcătuire a unui statut al jurnalistului profesionist din România.

În Europa există și situația în care, în diverse țări, sunt organizate „societăți de jurnaliști” (SDJ), cu rol de interfață profesională între jurnalist și patronate.

Legi ale „presei”, care reglementează, de obicei, întregul domeniu media, dar cu referiri mai bogate la presa scrisă, există în destule țări democratice (Franța, Italia, Spania etc.) dar mai ales în țări din estul Europei (Ungaria, Federația Rusă, Republica Moldova etc.). Toate țările au legi separate care reglementează audiovizualul, domeniu în care a fost mai ușor să se introducă, încă de la început, norme clare, unanim acceptate,

Prezentând evoluția și situația presei în diverse state ale lumii, se poate concluziona faptul că există, peste tot, o preocupare constantă de a se asigura o libertate de exprimare cât mai largă pentru presă, aceasta fiind considerată un etalon de civilizație al țării respective.

În finalul lucrării am prezentat **CONCLUZIILE CERCETĂRII** și am recapitulat **propunerile de LEGE FERENDA**, care stau la baza unor posibile reglementări din domeniu. (aceste părți sunt cuprinse într-un capitol concluziv-al șaselea)

Când am început cercetarea legată de forma unui posibil statut al profesiei de jurnalist eram convins că acest lucru este necesar pentru a aduce o recunoaștere firească a acestei activități, singura profesie liberală care nu este reglementată prin lege și care nu are un statut unanim acceptat. Pe parcursul cercetării, după discuții cu numeroși jurnaliști interesați de acest subiect, și studiind situații similare în

diverse țări ale lumii, am înțeles că există conturate două opinii, fiecare cu o susținere numerică importantă.

Pe de o parte, majoritatea asociațiilor profesionale și mulți jurnaliști obișnuiți, de travaliu, fără o notorietate națională specială, dar cu activitate destul de mare în presă și care și-au câștigat existența doar prin promovarea unor produse jurnalistice, ar agreea o astfel de reglementare, care i-ar proteja suplimentar față de patronate și le-ar permite să-și negocieze, de pe o poziție mai solidă, salariul.

Cea de-a doua opinie a fost exprimată de anumiți comentatori cunoscuți, sau de ziariști aflați în conducerea unor structuri media, care nici măcar *nu voiau să discute* ideea de promovare a unor reglementări în domeniu, invocând libertatea de exprimare a jurnalistului în manieră sacrosantă. Ei au avut tot timpul sprijinul unei grupări de ONG-uri foarte vizibile în spațiul public, care au refuzat și ele, constant, găsirea unei soluții de compromis, prin dialog.

Deoarece subiectul a fost și este unul foarte sensibil, am considerat că și poziția mea ar trebui să fie una rezervată și să susțin că „o lege a presei“ este poate inoportună pe moment și că breasla se poate „autoreglementa“. În ultimul an de cercetare, mi-am dat însă seama că această poziție, legată de sintagma „acum nu este momentul“, era aceeași și acum aproape 8 ani, când am început analiza domeniului. Între timp, în anul 2017, am văzut că o bună parte din jurnaliști au început să dorească să activeze ca „profesioniști“, având în spate onorabilitatea suplimentară oferită de o CARTE DE JURNALIST PROFESIONIST și o recunoaștere a creativității activității depuse (cu un „spor“ semnificativ legat de pensie).

Acest lucru m-a determinat să adopt, spre finalul cercetării, o poziție, cred eu, firească: să prezint ambele puncte de vedere, cu susțineri pro și contra pentru fiecare argument pus în discuție, și să propun, pentru cazul când se dorește, totuși, să existe un statut profesional al jurnaliștilor, un set de idei de sinteză, ca posibile elemente de *lege ferenda*, bază a unor discuții viitoare de reglementare a domeniului.

O opțiune ar fi să se ia în calcul o variantă minimală de „lege a presei“ apărută în spațiul public, încă din anul 2011 (prezentată la sfârșitul capitolului cinci), care în conținutul ei întărește ideea (într-o manieră similară Primului Amendament din Constituția S.U.A.) că în România presa este liberă și nu trebuie în vreun fel cenzurată sau, altfel spus, încorsetată de reglementări⁴. Este un punct de vedere tranșant, care mi-ar ușura poziția. Acolo unde este acum vid legislativ, nepunând nimic în loc decât o dogmă de tip „crede și nu cerceta“, „nu se poate“ etc., rămâne tot vid, cu avantajele (s-ar da satisfacție unor personalități din lumea presei, încrâncenate și imuabile în opinii) și dezavantajele sale (pentru public – care nu ar avea o garanție suplimentară că este corect și profesionist informat - sau pentru marea majoritate a jurnaliștilor care și-ar dori condiții mai bune de trai, de exercitare a profesiei).

De aceea, pentru echilibru, este necesar să prezint, totuși, la sfârșitul lucrării, și câteva idei care pot să stea la baza alcătuirii unui statut profesional.

În acest moment, în România nu există o lege care să reglementeze statutul profesiei de jurnalist și nici o lege a presei. Nu s-a ajuns la un acord asupra definirii noțiunii de jurnalist, deși s-au făcut eforturi în acest sens, lucru care ar permite și definirea noțiunii de jurnalist *profesionist*.

Corpul jurnaliștilor este foarte divers din punct de vedere al formării profesionale. Nu există reguli clare pentru acreditare și nu există „carte de presă“ care să legitimeze jurnalistul profesionist, dar sunt asociații și uniuni profesionale care atribuie membrilor lor legitimații de jurnalist. Există în schimb un Cod Deontologic Unic, respectat la nivel de țară. Nu este definit delictul de presă și, din discuțiile purtate, nici nu se dorește acest lucru.

Legat de situația actuală a presei, cu referire la evoluția noțiunii de statut profesional, putem afirma că jurnaliștii continuă să fie vulnerabili față de patroni și expuși umorilor acestora. Pot fi oricând concediați (chiar dacă acum abuzurile s-au mai imputinat, prin creșterea numerică a contractelor individuale de muncă), ca urmare nu sunt pe deplin liberi. Contractul Colectiv de Muncă pentru sectorul de

⁴ Am prezentat pe larg conținutul documentului în lucrare.

activitate „cultură și mass-media“ există, dar prevederile sale sunt adesea ignorate de angajator. Patronii nu obișnuiesc să plătească orele suplimentare și celelalte drepturi prevăzute de lege. În provincie, la micile întreprinderi media, nici măcar nu se poate vorbi de organizare sindicală. Controalele inspectoratelor teritoriale de muncă rămân, de multe ori, fără niciun rezultat. Jurnaliștii sunt chemați să semneze tot felul de acte adiționale la contracte, pentru ca patronul să plătească mai puține impozite la stat. De multe ori, li se dau o parte din bani pe drepturi de autor și un salariu minim trecut pe cartea de muncă, profitându-se de faptul că cei tineri nu se gândesc la vârsta pensionării⁵.

Mulți vectori de opinie apreciază că un statut al jurnalistului profesionist ar putea fi util dar au rezerve privind trecerea lui prin Parlament, unde consideră că s-ar putea deturna buna intenție inițială. Prezint, în acest sens, un punct de vedere care exprimă foarte bine această temere, ce pare pertinentă: „oricine formulează o astfel de lege a presei, ea va ajunge tot în mâna parlamentarilor care, în Parlament, fac cu ea ce vor, indiferent de cum este formulată. (...) Spre rușinea noastră, această breaslă a rămas singura care nu are niciun fel de umbrelă profesională deasupra ei. Are doar protecția asta foarte frumoasă, dar vagă, a libertății de exprimare. Care nu ajunge. Nu există (acum-s.n.) protecție socială pentru jurnaliști“⁶ Această rezervă trebuie însă să fie eliminată printr-o încercare concretă și, de aceea, consider că dacă se va da dovadă de răbdare și înțelepciune, se vor găsi formulări acceptate de reprezentanții jurnaliștilor pentru a se promova un statut profesional.⁷

PROPUNERI DE LEGE FERENDA

Pe parcursul lucrării am prezentat, în fiecare capitol, idei desprinse din cercetarea făcută, și care ar putea, după o prelucrare și dezvoltare ulterioară, să

⁵ Matei Dobrovie , *De ce are România nevoie de o lege a presei*, <http://www.epochtimes.ro/news/de-ce-are-romania-nevoie-de-o-lege-a-presei---182114>, accesat la 29 ian. 2013.

⁶ <https://timpolis.ro/brindusa-aranca-social-vorbind-jurnalistii-sunt-zero-in-fata-societatii>

⁷ Unii jurnaliști speră la o soluție adoptată cu sprijinul instituțiilor europene

conducă la materializarea unui STATUT profesional al jurnalistului din România. Dintre ele, am ales la final, pe cele care ar putea să se constituie în propuneri concrete de lege ferenda. Le prezint succint, ca rezultat firesc al cercetării:

1). Un element important, atunci când se dorește creionarea unei propuneri de statut profesional al jurnalistului, este stabilirea modului cum se gândește exercitarea profesiei: ca angajat sau ca liber-profesionist⁸.

Jurnaliștii s-au considerat tot timpul ca făcând parte dintr-o elită a profesioniștilor liberali iar jurnalismul ca făcând parte din profesiile numite „liberale“. Cei care desfășoară o profesie liberală se găsesc într-o situație similară unui întreprinzător ce realizează o afacere pe cont propriu, cu precizarea că principalul capital pe care urmează să-l investească acesta este chiar priceperea. Ca liber-profesioniști, numiți uneori și jurnaliști independenți, aceștia nu se consideră și nu se poartă ca angajații altcuiva, chiar dacă sunt angrenați în mecanismul unei organizații. Acest lucru ne face să considerăm oportună pentru desfășurarea mai riguroasă a profesiei înființarea de *cabinete de jurnaliști*, sau *cabinete asociate de jurnaliști*, care să promoveze *produse jurnalistice*.

Remarcăm faptul că legiuitorul nu a apreciat în Codul fiscal, caracterul liberal al profesiei de jurnalist și, neexistând un statut clar al profesiei, a considerat-o doar având un caracter strict salarial. Introducerea în statutul profesiei a posibilității ca jurnaliștii să-și înființeze cabinete sau asociații de cabinete de jurnaliști, ca în cazul medicilor, ar putea să asigure totala independență a profesiei. A mai existat o variantă de promovare a acestei soluții de exercitare a activității de jurnalist, dezbătută în anul 2011, dar era una de tip exclusiv, rigid, nepermițându-se exercitarea profesiei și în formă salarială, ideea fiind respinsă cu fermitate de breaslă. Totodată precizez că nu

⁸ La începutul lucrării am analizat definirea profesiei de jurnalist, care apare – sunt și eu de acord cu acest punct de vedere – ca o activitate liberală prin conținutul ei (chiar și în situația jurnaliștilor ce sunt angajați cu contract de muncă), astfel că trebuie, când o analizăm ca și concept, să avem în vedere principiile care guvernează profesiile liberale, în general.

sunt de acord cu ideea (lansată în discuție tot atunci) de a fi sancționate întreprinderile de presă care ar fi utilizat „produse jurnalistice“ ce nu ar fi provenit de la aceste cabinete de jurnaliști, cum fusese discutată atunci acea variantă.

Consider că este binevenită acceptarea ambelor forme de practicare a profesiei, eliminându-se, ca o consecință firească, structurile de tip PFA în presă, forma de „cabinet de jurnalist “ redând profesiei respectul social necesar. Cine ar dori totuși să beneficieze de siguranța muncii salariate (pe bază de contract de muncă), ar putea să-și continue activitatea ca până acum. În mod sigur, jurnaliștii care lucrează la mass-media publice ar agreea forma clasică, salarială, care le oferă un nivel mai mare de siguranță a practicării profesiei. De asemenea cei care activează acum pe baza unor contracte civile ar putea, pentru un timp, să-și continue activitatea în acele formate. (întreprinderi individuale, PFA, cesiune a drepturilor de autor etc.)

În consecință, deși susțin ideea că profesia se poate desfășura foarte bine în cabinete de jurnaliști (sau cabinete asociate), consider că ea se poate practica și salarial. Textul de lege care s-ar aplica (similar cu cel din Statutul medicilor) ar trebui să prevadă că: *Orice jurnalist își poate desfășura activitatea: fie pe baza unui contract individual de muncă, ca angajat, fie ca persoană fizică independentă, pe bază de contract, fie, în condițiile legii, în cabinete de jurnaliști sau cabinete de jurnaliști asociați.*

Treptat, sunt sigur că forma propusă de „activitate desfășurată prin cabinete profesionale“ ar atrage majoritatea jurnaliștilor.

Dezvoltând aceste idei, ar fi necesar să existe un organism care să țină evidența acestor cabinete de jurnaliști, iar în Statut să se prevadă condițiile necesare de înființare și evidență.

2). Pentru a fi jurnalist, nu este obligatoriu, în România, să fi parcurs un ciclu de pregătire universitară, ca în alte profesii precum medicina, ingineria, dreptul. În alte țări, accesul la exercitarea acestei profesii se face

prin *acreditare* de un organism acceptat și recunoscut de breaslă: Comisia pentru Cartea de Identitate a Jurnaliștilor Profesioniști (Franța), Comisia Regală a Presei (Marea Britanie), Ordinul Jurnaliștilor (Italia), Comitetul de Acreditare (Belgia) etc.

Consider că și în România ar trebui să existe *un procedeu de acreditare* pe baza unei cereri și a unui set de documente de prezentare. Pe lângă actele de identificare, propun să mai fie necesare diploma de absolvire a unei facultăți sau a unui curs de calificare în domeniul jurnalisticii, o recomandare din partea întreprinderii media unde activează sau, pentru independenți, dovada că există o formă de contract civil cu cel puțin o societate din mass-media. Pentru a se putea constata că veniturile persoanei sunt majoritar obținute din activitatea de presă, ar trebui să se depună dovezi în acest sens (pentru a avea, conform definiției, calitatea de profesionist).

Nu sunt de acord să existe limitări suplimentare de tip vechime în domeniu sau de cazier, deși - pentru noii veniți - ar fi poate necesară o testare a cunoștințelor de scriere/exprimare corectă.

O structură colegială (propun denumirea de ***Consiliul Național Media***) ar avea ca obiectiv acreditarea jurnaliștilor și eliberarea unei legitimații de jurnalist profesionist, după ce s-a verificat dacă sunt îndeplinite condițiile de acreditare. Tot acest organism ar ține evidența CABINETELOR DE JURNALIȘTI - dacă se va adopta această soluție de desfășurare a activității, pe lângă forma salarială.

Modul de organizare al Consiliului Național Media poate fi preluat din statutul Uniunii Ziariștilor Profesioniști (denumirea acolo este Consiliul Național al Ziariștilor, dar are alte atribuții). El ar fi format din 9 membri și ar fi ales o dată la 4 ani. Doi membri ar fi desemnați de MediaSind, doi de patronatele reprezentative din mass-media și cinci, de uniunile profesionale. Nu intru în detalii de organizare pentru că sunt ușor de rezolvat după ce s-au acceptat principiile legate de statutul PROFESIEI.

Fac însă o adăugire la această propunere, care se poate analiza și separat. Consiliul Național Media ar putea fi totodată și un organism care să analizeze cazurile de încălcare a deontologiei sau să fie un arbitru în cazul unor conflicte apărute în interiorul breslei.

3). Considerăm că este de luat în seamă și propunerea de a se *atesta calitatea de jurnalist profesionist printr-o CARTE DE PRESĂ*, susținută de noi, cu argumente, pe tot parcursul lucrării.

În Statut este foarte important să propunem, la început, o *definiție* a JURNALISTULUI PROFESIONIST, rezultată din analiza unui set de reglementări interne și internaționale. Formularea noastră încearcă să cuprindă cât mai multe aspecte ale activității acestuia, pornind de la o definiție acoperitoare pentru cât mai mulți aspiranți la această calitate: *Jurnalistul este persoana care lucrează pentru una sau mai multe unități din sistemul mass-media, fiind remunerat în contrapartidă pentru activitatea sa și are responsabilitatea de a colecta, de a elabora sau de a edita materiale de interes public.*

În plus, față de această caracterizare generală, valabilă pentru toți cei care activează în media, *profesionistul din presă trebuie să aibă, ca principală sursă de venituri, realizarea constantă de produse jurnalistice.*

Din discuțiile purtate cu diverși ziariști, am observat faptul că și în România începe să se identifice jurnalistul profesionist prin posesia unei *cărți de presă*, idee care acum ar fi unanim acceptată. Apare ca evidentă precizarea că atribuirea ei nu ar trebui condiționată de modul cum jurnalistul își exercită profesia. Aceasta nu trebuie gândită ca o simplă legitimație, ci ca un atestat oficial, înregistrat legal, încărcat de drepturi dar și de obligații.

În literatura de specialitate se face distincție între jurnaliști și comunicatori, în sensul că jurnaliști sunt considerați doar aceia care lucrează în unități având ca scop informarea publică. Acest lucru trebuie stabilit cu claritate în statut. După legislația franceză legată de tipurile de comunicatori

ce pot fi cuprinși în categoria jurnaliștilor profesioniști (pe care o putem propune ca model în această materie) și studiind reglementările în domeniu și doctrină, în toate se face o distincție evidentă între jurnaliști (chiar colaboratori - dar cu statut permanent) și activitatea specifică desfășurată de colaboratorii ocazionali, deoarece ei nu își câștigă principalele venituri din activitatea de presă. Apreciem totuși că, deși nu au fost incluși în sfera acestei profesii, ei necâștigându-și principalele venituri din activitatea de presă, *atât colaboratorii ocazionali, cât și patronii de presă ,ori directorii generali, care desfășoară totuși activități jurnalistice, atâta timp cât se supun totuși Statutului, Codului deontologic și celorlalte reglementări care stabilesc drepturile, obligațiile și răspunderea jurnaliștilor, ar putea fi primiți în unele asociații de jurnaliști* (nu neapărat de profesioniști).

4). În Statutul profesional ar trebui, de asemenea:

a) *preluat integral „Codul Deontologic Unic al Jurnaliștilor din România“*, adoptat în anul 2009 de Convenția Organizațiilor de Media din România și care este acceptat acum de toate structurile reprezentative din domeniu.

b) *să se reglementeze și incompatibilitățile legate de exercitarea profesiei de jurnalist* (de exemplu *să nu desfășoare direct acte de comerț*, prevedere similară cu cea din statutele jurnalistului din majoritatea țărilor europene).

5). Legea nr. 504/2002 a audiovizualului reglementează, printre altele, *protecția jurnaliștilor din audiovizual împotriva presiunilor ori amenințărilor de natură a împiedica ori a restrânge libera exercitare a profesiei, precum și legate de protecția sediilor și localurilor radiodifuzorilor*, „dacă acestea ar fi amenințate într-un mod de natură să afecteze desfășurarea liberă a activităților specifice“. Din păcate, nu sunt prevederi concrete privind

refuzul acordării ajutorului cerut, iar presa scrisă nu beneficiază încă de protecție statuată prin norme.

În viitorul Statut este cred important să se introducă o prevedere (similară celei existente pentru jurnaliștii din audiovizual) pentru toată presa, cu responsabilități clare pentru jandarmi de a proteja ziariștii în misiune și aparatura acestora (cu sancțiuni concrete în caz de neacordare de protecție la cerere).

6). De asemenea, în Statut ar trebui reglementată, pentru descurajarea violenței fizice la care sunt supuși adesea jurnaliștii aflați în misiune, *o prevedere punitivă asemănătoare, ca formulare, ultrajului*. Chiar dacă ziariștii nu sunt funcționari publici, ei servesc interesele publicului. Ca variantă, se poate folosi și legislația existentă. La art. 257 din C. pen. (ultrajul) *propun să se introducă un alineat (5): Faptele prevăzute la alin. (1) și (2) împotriva unui jurnalist aflat în exercitarea sarcinilor de servicii și care posedă însemnele profesiei, se sancționează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru acea infracțiune ale cărei limite se majorează cu o treime.*

Prevederi similare cred că ar trebui luate și pentru distrugerea aparatelor foto, camerelor video, mixerelor și aparaturii cu ajutorul cărora jurnalistul își practică meseria.

7). În clasificarea ocupațiilor din România (COR) profesia de jurnalist face parte din grupa 2642 – Jurnaliști. Aici ar trebui introduse și *alte activități*, mai noi, din zona jurnalismului ca de exemplu, *regizor emisiuni radio, corespondent local Tv., blogger etc*, De asemenea, ar trebui altfel grupate cele existente (unele apar la activități artistice – deși țin de domeniul audiovizualului).

8). După modelul maghiar, unde s-a prevăzut o instituție care să acorde *licențe și pentru presa scrisă* (idee care, înainte de a fi pusă în operă de Guvernul

Orban în anul 2011, a provocat mari polemici și conflicte stradale în Ungaria), de tipul CNA, pentru audiovizual, a fost prezentat și legislativului românesc un proiect similar⁹. Publicațiile nu ar fi putut să apară fără această licență. CNA ar fi putut suspenda licența publicației pentru o perioadă de 1, 3 sau 6 luni, dacă aceasta nu putea face proba verității, la o sesizare a unei persoane lezate de afirmații defăimătoare. Pentru alte încălcări, publicației i-ar fi putut fi retrasă chiar și licența. Practic, propunerea legislativă înființa un alt tip de C.N.A. cu atribuții și pentru presa scrisă care, permițând suprimarea unor publicații, ar fi reinstabilit cenzura directă. Această propunere a stârnit un val de proteste publice, în principal din partea jurnaliștilor și a organizațiilor de media și drepturile omului, dar și din partea unor autorități ale statului, cum era Consiliul Național al Audiovizualului. *Consider că un astfel de organism, centralizând atâta autoritate în domeniul presei, nu ar fi necesar și oricum nu ar trebui să aibă dreptul de a atribui sau retrage licențe de funcționare pentru presa scrisă ci doar să aibă un rol de mediere între cetățeni și jurnaliști sau unități media.*

9). Pentru a nu se produce repercusiuni negative cu privire la activitatea sa profesională, relațiile sociale ori personale, sau chiar referitoare la integritatea fizică și viața sa, jurnalistul este nevoit adesea să nu divulge identitatea sursei. *Păstrarea anonimatului sursei jurnalistului se impune a fi reglementată* din respect pentru persoana care i-a furnizat informația, dar și pentru ca jurnalistul să nu-și piardă credibilitatea, cu consecințe defavorabile în ce privește posibilitatea de a mai obține, în viitor, informații de la alte surse care vor dori să-și păstreze anonimatul.

Fiind vorba de o relație personală, bazată pe încredere, care poate să ducă la consecințe dăunătoare pentru persoana care oferă informații, în viitorul Statut al jurnalistului, ca normă juridică, *ar fi necesar să se reglementeze obligația de a nu fi divulgată identitatea sursei*, cum, de altfel, avocații,

⁹ Pl-x nr. 406/2010.

medicii ș.a. sunt obligați să păstreze secretul informațiilor și a identității persoanelor care le-au furnizat date de interes profesional.

Această prevedere este necesar a fi expres menționată în Statutul profesiei de jurnalist sau chiar într-o prevedere legală, legată de profesie cu atât mai mult cu cât Recomandarea Consiliului Europei R (2000) 7, în acest sens, nu a fost încă transpusă integral în legislația României.

În cuprinsul lucrării am făcut și alte propuneri de lege ferenda, rezultate în urma cercetării:

10). Pornind de la constatarea că unii patroni de presă abuzează de poziția lor și refuză să elibereze copii după actele salariale sau măcar referințe pentru perioada când ziariștii au lucrat la publicațiile acestora (păstrează anumite sentimente de ostilitate față de jurnaliștii care au lucrat la ei un timp și apoi au plecat la alte publicații), consider că este necesar a se lua măsuri de îndreptare a acestei situații care lezează grav posibilitatea unui salariat (în cazul nostru - jurnalist) de a-și rezolva probleme sociale importante (pensie, alocație pentru copii etc.).

Amenda contravențională prevăzută la art. 260 alin. (1), lit. b, din Codul muncii, de 300-1000 de lei, o consider mult prea mică pentru efectele refuzului de a pune la dispoziție actele necesare. De aceea *propun ca această amendă să fie cuprinsă între 1000 lei și 10.000 lei.*

11). Tot legat de Codul muncii consider că este bine să se facă precizarea, în Legea nr. 376/2004 privind bursele private, că acest tip de burse *nu exclude posibilitatea ca cel care este sprijinit în acest mod să poată lucra pe bază de contract individual de muncă pe durata vacanțelor de vară, chiar și la posibilul furnizor al bursei, acest lucru ajutându-l pe bursier să cunoască mai bine viitorul loc de muncă, dar să și facă practică în profesie.*

12). Prin Hotărârea Guvernului nr. 75/2015 privind reglementarea prestării de către copii de activități remunerate în domeniile cultural, artistic, sportiv, publicitar și de modeling s-a prevăzut posibilitatea copiilor (cu vârsta de până la un an și până la 15 ani) de a presta anumite activități, cu respectarea unor limite și restricții. Facem observația că *adolescenții cu vârsta între 12 și 16 ani lucrează în mod frecvent la posturi de radio sau de televiziune în calitate de coautori de emisiuni și nu doar în calitate de modele sau figuranți așa cum prevede legea*. De asemenea sunt numeroși adolescenți care au o bună expertiză în domeniul I.T.

Propunem, de aceea, ca *lege ferenda să se introducă la art. 2, alin. 3, din lege două subpuncte care să completeze activitățile la care copiii pot participa: f) realizatori de emisiuni radio-Tv; g) specialist în tehnologia informației*.

Consider că și cercetarea de față poate să fie începutul unei noi abordări a domeniului acesta, atât de sensibil, al acceptării unui statut de profesionist media, de jurnalist profesionist. Trebuie doar ca structurile reprezentative și jurnaliștii interesați să se aplece cu bună credință asupra tematicii și ideilor prezentate în lucrare și din experiența specifică fiecărui domeniu (presă scrisă, audiovizual, online) să găsească cele mai bune căi de a propune profesiei un statut de care cred că ar avea nevoie.

BIBLIOGRAFIE selectivă

I. ACTE NORMATIVE

A) INTERNE

1. *Constituția României din 21 noiembrie 1991;*
2. *Codul civil (Legea nr. 287/2009);*
3. *Codul penal (Legea nr. 286/2009);*

4. Codul fiscal (Legea nr. 571/2003);
5. Codul muncii (Legea nr. 53/ 2003);
6. *Legea nr. 41/1994 privind organizarea și funcționarea Societății Române de Radiodifuziune și Societății Române de Televiziune,*
7. *Legea nr. 8 /1996 privind dreptul de autor și drepturile conexe*
8. *Legea nr. 148 /2000 privind publicitatea,*
9. *Legea nr. 544/2001 privind liberul acces la informațiile de interes public,*
10. *Legea nr. 504/2002 a audiovizualului,*
11. *Legea nr. 62/2011 a dialogului social,*
12. *Legea nr. 182/2016 pentru aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 44/2008 privind desfășurarea activităților economice de către persoanele fizice autorizate, întreprinderile individuale și întreprinderile familiale,*
13. *O.G. nr. 26/2000 cu privire la asociații și fundații,*
14. *Codul Deontologic Unic al Jurnalistului, adoptat la Reuniunea Convenției Organizațiilor de Media, 23-24 octombrie 2009,*

B). INTERNAȚIONALE

1. Declarația Universală a Drepturilor Omului (adoptată și proclamată de Adunarea Generală a ONU la 10 dec 1948, Rezoluția 217A-III)
2. Convenția UNESCO (Organizația Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură) adoptată la Londra, la 16 noiembrie 1945
3. Convenția europeană a drepturilor omului (Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale)-adoptată la Roma, în 4 noiembrie 1950
4. Rezoluția nr.1003/1993 cu privire la *etica jurnalistică* (a Adunării Parlamentare a Consiliului Europei)
5. Rezoluția nr. 7/2002, cu privire la *secretul surselor de informație ale jurnaliștilor* (adoptată de Parlamentul European)
6. Recomandarea nr. R (2000)7, cu privire la *dreptul jurnaliștilor de a nu-și dezvălui sursele de informație*, (adoptată la data de 8 martie 2000, de

Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei) și *Memorandumul explicativ*

7. Directiva 89/552/CEE a Parlamentului European și a Consiliului din 3 octombrie 1989 cu privire la furnizarea de servicii mass-media audiovizuale (Directiva serviciilor media audiovizuale)

II. DICȚIONARE ȘI ENCICLOPEDII

1. *Dictionnaire des Médias*, coord. Francis Balle, Editura Larousse-Bordas, Paris, 1998
2. *Dicționarul explicativ al limbii române*, Academia Română, Institutul de Lingvistica „Iorgu Iordan-Al. Rosetti”, Editura Univers Enciclopedic Gold, București, 2016
3. Ion Măldărescu, Emilian Valentin Frâncu, *Râmnicu Vâlcea-Mică Enciclopedie*, (4 vol.), Editura Conphys, Râmnicu Vâlcea, 2002
4. *Marele dicționar de neologisme*, Florin Marcu, Editura Saeculum, 2000

III. TRATATE, CURSURI, MONOGRAFII

A) AUTORI ROMÂNI

1. Alexandru Athanasiu, Ana-Maria Vlăsceanu, *Dreptul muncii-Curs*, Editura C.H.Beck, București, 2017
2. Alexandru Țiclea, *Tratat de dreptul muncii*, ediția a X-a, actualizată, Editura Universul Juridic, București, 2016
3. Alexandru Țiclea (coord.), *Codul muncii comentat*, Editura Universul Juridic, București, 2015
4. Alexandru Țiclea, (coord.), *Răspunderea pentru daune a salariaților*, Editura Universul Juridic, București, 2015
5. Ana Ștefănescu, *Munca la domiciliu și telemunca. Drept intern și comparat*, Editura Universul juridic, București, 2011
6. Anca Sîrghie, *Din istoria presei românești*, Editura Techno Media, Sibiu, 2004

7. Carmen Monica Cercelescu, *Regimul juridic al presei*, Editura Teora, București, 2002
8. Constantin Mitrache și Cristian Mitrache, *Dreptul penal român – partea generală*, ediția a II-a, Editura Universul Juridic, București, 2016
9. Corneliu Bîrsan, *Convenția Europeană a Drepturilor Omului. Comentariu pe articole*, Editura All Beck, București, 2005
10. Costel Gâlcă, *Noi teorii în dreptul muncii*, Editura Rosetti Internațional, București, 2012
11. Cristian Florin Popescu, *Practica jurnalismului de informare. Principii, reguli, provocări*, Editura Universității „Lucian Blaga”, Sibiu, 1999
12. Dorina Zeca, *Daunele morale în litigii de muncă, comerciale și de contencios administrativ*, Editura Hamangiu, București, 2011
13. Emanoil Popescu, *Raportul juridic de muncă al jurnalistului*, Editura Mapamond, Târgu Jiu, 2003
14. Florin Sireteanu, *Drept penal. Partea generală*, Editura Universul Juridic, București, 2014
15. Gabriel Boroi, *Drept civil. Partea generală. Persoanele*, Editura Hamangiu, București, 2010
16. Gheorghe Beleiu, *Drept civil român. Introducere în dreptul civil. Subiectele dreptului civil*, ediția a X-a, Editura Universul Juridic, București, 2015
17. Ion Craiovan, *Tratat elementar de teoria generală a dreptului*, ediția a III-a, Editura Universul juridic, București, 2015
18. Ion Traian Ștefănescu, *Tratat teoretic și practic de dreptul muncii, ediția a III-a revizuită și adăugită*, Editura Universul Juridic, București, 2014
19. Laura Georgescu, *Răspunderea patrimonială a salariaților. Răspunderea civilă contractuală. Drept intern și comparat*, Editura Universul Juridic, București, 2010
20. Liviu Pop, Ionuț-Florin Popa, Stelian Ioan Vidu, *Tratat elementar de drept civil-Obligațiile*, Editura Universul Juridic, București, 2012.

21. *Manual de jurnalism. Tehnici Fundamentale de redactare*, vol. I și II, coordonat de Mihai Coman, Editura Polirom, Iași, 1997, 1999.
22. Marian Petcu, *Istoria jurnalismului și a publicității în România*, Editura Polirom, Iași, 2007
23. Mihai Coman, *Introducere în sistemul mass-media*, ediția a IV-a, revizuită și adăugită, Editura Polirom, Iași, 2016
24. Miruna Runcan, *Introducere în etica și legislația presei*, Editura All Educational, București, 1998
25. Nicolae Popa, *Teoria generală a dreptului*, ed. V, Editura C.H. Beck, București, 2014
26. Petrică Trușcă, Andrada Trușcă, *Drept civil. Persoanele*, ediția a III-a, revăzută și adăugită, Editura Universul Juridic, București, 2017
27. Radu Răzvan Popescu, *Dreptul penal al muncii*, Editura Wolters Kluwer, București, 2008
28. Raluca Nicoleta Radu, *Deontologia comunicării publice*, Editura Polirom, Iași, 2015
29. Sanda Ghimpu, Gheorghe Mohanu, *Condițiile încheierii contractului individual de muncă*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1988
30. Septimiu Panaite, *Dreptul individual al muncii, curs universitar*, Editura Hamangiu, București, 2016
31. Ștefan Boboc, *Răspunderea penală în dreptul muncii*, Editura SITECH, Craiova, 2013
32. Viorel Terzea, *Noul Cod civil adnotat cu doctrină și jurisprudență*, vol. I și II, ediția a II-a, Editura Universul Juridic, București, 2014

B) AUTORI STRĂINI

33. Alain Supiot, *Les nouveaux visages de la subordination*, Droit social, Paris, 2000
34. Claude-Jean Bertrand, *Deontologia mijloacelor de comunicare*, Editura Institutul European, Iași, 2000

35. Denis Ruellan, *Le professionalism du flou: identité et savoir-faire des journalistes français*, Presses Universitaires de Grenoble, Grenoble, 1993
36. Francis Balle, *Médias et Sociétés*, 11-ème édition, Montchretien, Paris, 2015
37. Gerard Bohere, *Profession - journalist*, International Labour Office, Geneva, 1984
38. Gilles Auzero, Emmanuel Dockes, *Droit du travail*, ediția 27, Editura Dalloz, Paris, 2013
39. Howard Gardner, Mihaly Csikszentmihalyi, William Damon, *Munca bine făcută, Când excelența și etica își dau mâna*, Editura Sigma, 2005
40. Jan van Cuilenburg, Otto Scholten, Willem G. Noomen, *Știința comunicării*, Editura Humanitas, București, 1998
41. Lee Wilkins, Clifford G. Christians, *The handbook of Mass-Media Ethics*, Editura Routledge, NY and London, 2008
42. Melvin L. DeFleur, Sanda Ball-Rokeach, *Teorii ale comunicării de masă*, Editura Polirom, Iași, 1999
43. Pierre Bourdieu, *Sur la télévision*, Editions Liber-Raisons d'agir, Paris, 1996
44. Roland Cayrol, *La presse écrite et audiovisuelle*, Presses Universitaires de France, Paris, 1973
45. Ronald Farrar, *Mass Communication*, West Publishing, New York, 1988

IV. STUDII ȘI ARTICOLE ÎN REVISTE DE SPECIALITATE, COMENTARIU, CULEGERI DE STUDII

A) AUTORI ROMÂNI

1. Alexandru Țiclea, *Reflecții privind contractului individual de muncă pe durată determinată în lumina dreptului european*, în „Dreptul” nr. 5/2012.
2. Diana Crumpănă, *Aspecte privind modalitatea de stabilire și recuperare a daunei cauzate de salariat angajatorului său*, în „Revista Română de Dreptul Muncii“, nr. 3, 2005
3. Emilian Valentin Frâncu, *Cenzura, un obstacol în calea exercitării profesiei de jurnalist*, în „Revista Română de Dreptul Muncii“, nr. 10/2015

4. Ion Traian Ștefănescu, Ovidiu Macovei, Brândușa Vartolomei, *Corelația dintre obligația de fidelitate și clauza de neconcurență inserată în contractul individual de muncă*, în „Dreptul” nr. 11/2005
5. Mihail Udroi, Ovidiu Predescu, *Libertatea de exprimare, mass-media și prezumția de nevinovăție*, în „Dreptul” nr. 9/2008
6. Ovidiu Ținca, *Preocupări pentru amplificarea dialogului social în Uniunea Europeană. Acordul Cadru asupra telemuncii*, în „Revista Română de Drept Comercial” nr. 5/2003
7. Tiberiu Țiclea, *Despre persoane*, în „Noul Cod civil-studii și comentarii”, vol. I, (coord. Marilena Uliescu), Editura Universul juridic, București, 2012, p.154 și urm.

B) AUTORI STRĂINI

8. Mark Deuze, *Journalism Studies Beyond Media. On Ideology and Identity*, în „Ecquid Novi”, 25(2), 2004
9. Peter Gross, *Media și participarea cetățenilor la viața social-politică*, în „Dilema X”, nr. 473, 2002
10. Ronald Jeurissen, *Moral complexity in organizations*, în Michael Korthals, Robert Bogers (eds.), în „Ethics for Life Scientists”, Springer, 2005
11. Randal Beam, *Journalism Professionalism as an Organisational Level Concept*, în „Journalism Monograph”, nr. 121/1990

V. WEBOGRAFIE (SURSE INTERNET)

1. <http://www.activenews.ro/stiri/ActiveWatch-condusa-de-Mircea-Toma-sanctionata-pentru-incalcarea-drepturilor-omului-114845>
2. http://www.adevarul.ro/actualitate/eveniment/Rapirea_din_Irak-cinci_ani_de_mistere_0_351565450.html
3. <https://www.agerpres.ro/externe/2017/05/19/justitia-suedeza-claseaza-ancheta-privind-acuzatiile-de-viol-impotriva-lui-julian-assange-13-02-21>

4. <https://www.agerpres.ro/externe/2017/04/28/freedom-house-libertatea-presei-in-lume-s-a-diminuat-in-2016>
5. http://anticoruptie.hotnews.ro/stiri-media_publicitate-14912282-cazurile-santaj-din-presa-ultimilor-ani-vezi-acuzatiile
6. <http://blendarencu.wordpress.com/2008/10/06/principiile-jurnalismului/>
7. <http://www.capital.ro/trei-jurnalisti-morti-in-fiecare-saptamana-in-2016.html>
8. <http://www.cariereonline.ro/articol/profesiile-liberale>
9. <http://www.cna.ro/IMG/pdf/Statistica/>
10. <http://codfiscal.realitatea.net/venituri-din-profesii-libere-liberale-reglementate/>
11. <http://www.comunicatedepresa.ro/statut-juridic/definitie/>
12. <http://conseildepresse.qc.ca/>
13. <https://dexonline.ro/>
14. <http://www.digi24.ro/stiri/externe/sua>
15. <http://www.epochtimes.ro/news/de-ce-are-romania-nevoie-de-o-lege-a-presei-182114>
16. <http://www.gds.ro/Eveniment/2004-10-08/Ziarist+batut+cu+bestialitate>
17. <http://www.impressum.ch/fr/mes-droits-cct/convention-collective-de-travail/>
18. <http://jurnalistsenior.wordpress.com/2008/05/13/notiunea-de-jurnalist-si-a-institutiei-de-presa/>
19. <https://odalage.wordpress.com/articles-sur-le-journalisme/le-premier-statut-des-journalistes-le-monde-2-3-avril-95/>,
20. <https://www.paginademedias.ro/2017/06/sentinte-definitive-dosar-santaj-antene-rsc>
21. <http://www.presaclujeana.ro/?p=88>
22. <http://www.replicaonline.ro/antena-3-jurnalistii-postului-au-fost-agresati-de-protestatari-316948/>
23. <http://www.rfi.ro/special-paris-90294-libertatea-presei-pericol-franta>
24. <http://www.scribd.com/doc/53572102/statutul-profesiilor-liberale>

25. <https://www.senat.ro/FisaSenator.aspx?ParlamentarID=103cff96-b616-4b34-9c3f-31f2130a5660>
26. <http://www.statistica.md/public/files/Metadata/AFM.pdf>
27. <http://www.union.md/uinfo/actual/jurnalist-batut-si-avertizat-sa-nu-mai-apara-la-televizor>
28. <http://www.ziare.com/media/jurnalisti/la-fiecare-5-zile-unde-va-in-lume-un-jurnalist-este-ucis-1441990.html>
29. <http://www.unesco.org>
30. <http://www.zigzagonline.ro/povesti-povestiri/istoria-internetului-de-la-aparitie-la-google-facebook-si-twitter.html>
31. *Raportul FreeEx – Libertatea Presei în România 2010*, redactat în cadrul programului FreeEx al ActiveWatch - Agenția de Monitorizare a Presei, București, 2011, <http://www.activewatch.ro/Assets/Upload/files/FreeEx%202010%20ro.pdf>.